

Checklista för undervisning om pornografi

Skolan har i uppdrag att lyfta pornografi och dess påverkan på hälsan, relationer och samhället – särskilt utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Så här gör du!

Porr är en form av våld

Enligt Sveriges sjätte jämställdhetspolitiska delmål ska mäns våld mot kvinnor upphöra och kvinnor och män, flickor och pojkar, ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Målet omfattar även kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i medier och pornografi som syftar till att reproducera föreställningar om kvinnors underordning.

Dagens pornografi innehåller grovt våld som utövas mot verkliga kvinnor och flickor. Forskning, tillsammans med kvinnojourers, terapeuters, lärares, polisers och fältarbetares erfarenheter, visar att pornografin fungerar som en katalysator för och inspiration till mäns sexuella våld och aggressioner.

Enligt lagen om olaga våldsskildring är det förbjudet att skildra och sprida bilder eller filmer föreställande sexuellt våld eller tvång. Enligt sexköpslagen är det också olagligt att köpa och förmedla sexuella handlingar.

Skolan ska förmedla ett kritiskt förhållningssätt till porr

Kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer ska, enligt läroplanerna, bidra till att utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till framställningar av relationer och sexualitet i olika medier och sammanhang, bland annat pornografi.

Enligt skollagen ska skolan arbeta i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter, som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Alla som verkar inom utbildningen ska främja mänskliga rättigheter och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Dessutom ska skolan verka för och förmedla jämställdhet mellan könen samt utveckla elevernas förmåga att kritiskt granska könsmönster som begränsar människors livsval och livsvillkor.

Sammantaget innebär detta att skolan har ett uppdrag och en skyldighet att lyfta pornografi och dess påverkan på människor, relationer, samtycke och samhället – särskilt utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Om detta inte görs, det vill säga om pornografi inte lyfts alls eller lyfts på ett okritiskt sätt, normaliseras istället det sexuella våldet.

Checklista för undervisning om pornografi

Säkerställ att undervisningen bidrar till att eleverna utvecklar ett kritiskt förhållningssätt till pornografi och förmedlar kunskaper och normer om jämställdhet.

1 Anlägg ett helhetsperspektiv, där såväl produktion och konsumtion av pornografi som pornografins inverkan på kulturen och samhället lyfts.

2 Undervisningen ska vila på vetenskaplig grund. Utgå från den samlade kunskapen om våldet i pornografien. (Se tips på forskning som kan användas nedan.)

3 Beskriv porrindustrins arbetsätt och syften. Berätta att de som medverkar i porrfilmer ofta kommer från utsatta förhållanden och luras in i sexindustrin där de sedan exploateras. Beskriv industrins affärsmodell.

4 Benämna våldet. Tydliggör vad våld är, vad som är brottsligt och hur våld sexualiseras i pornografien. Beskriv olika former av våld som förekommer i porren,

till exempel fysiskt, verbalt, sexistiskt och rasistiskt våld samt pedofili och incest. Bjud in till en diskussion om ifall det är möjligt att samtycka till våld.

5 Anlägg ett köns- och jämställdhetsperspektiv. Diskutera vilka som utnyttjas i porrindustrin och vilka som tittar på och producerar porr. Låt eleverna reflektera över hur kvinnor respektive män framställs i pornografi och hur samhället påverkas av detta.

6 Skapa ett tryggt samtalsklimat. Undervisningen måste ske på ett sådant sätt att eleverna törs ställa frågor och resonera. Det bör finnas beredskap för att ta hand om upplevelser av porrinspirerat våld som många elever bär på.

Om du bjuder in en extern aktör: Se till att undervisningen och de material som används är baserade på fakta, stämmer överens med skolans uppdrag och har ett kritiskt förhållningssätt till pornografi. Säkerställ att organisationen eller personen ställer sig bakom svensk lagstiftning på området, till exempel sexköpslagen.

Skuld och skam: När våldet i porren normaliseras skuld- och skambeläggs de tjejer som utsatts för porrinspirerat våld medan dem som har utövat våld befrias från samma känslor. Unga är ansvariga för sina egna handlingar. Men de är inte ansvariga för porrens innehåll och skadeverkningar. Skulden ska läggas på porrindustrin och på vuxna som inte har gett unga korrekt information och rustat dem att göra medvetna val.

Mer kunskap och resurser

MATERIAL FÖR UTBILDARE

sexochrelationer.se Metodmaterial för lärare som är anpassat till läroplanen för årskurs 6-9 och kursplanen för samhällskunskap, men kan anpassas till andra ämnen, åldersgrupper och sammanhang.

reality-check.nu Utbildningsmaterial med tillhörande metodverktyg för skolor och andra verksamheter där vuxna möter barn och unga i högstadie- och gymnasieålder.

MATERIAL FÖR FÖRÄLDRAR ELLER ANDRA VIKTIGA VUXNA

ungarelationer.se/foralder/ Stöd till föräldrar som misstänker att deras barn utsätts för eller utsätter någon annan för våld.

mfj.se Klicka dig fram till "prata om porr och samtycke". Här finns fakta om porr och tips om hur frågan kan tas upp med killar.

reality-check.nu/foraldrar/ Information om porr och tips om vad du som förälder kan göra.

FORSKNING OCH KUNSKAP OM PORR

- Max Waltmans avhandling **Pornography – The Politics of Legal Challenges** sammanställer forskning om pornografi från 50 år tillbaka. Avhandlingen är utgiven av Oxford University Press 2021.
- Unizon sammanfattar den viktigaste forskningen om pornografi i **10 punkter från forskningen om porr**
- Västra Götalandsregionen har gett ut sammanställningen **Pornografi och unga** av Meghan Donevan.
- Unizons rapport **Det här är inte okej!** samlar ungas och jourernas erfarenheter av pornografi.
- Utredningen **Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften** (SOU 2023:98) handlar om skydd, stöd och vård för personer som har utsatts för övergrepp vid produktion eller distribution av pornografi.

Om Unizon och Sveriges Kvinnoorganisationer

Den här checklistan har tagits fram av Unizon och Sveriges Kvinnoorganisationer i samarbete med Unizons nätverk inom våldsprevention och sexuell exploatering. Unizon samlar över 140 kvinnojouurer, tjejjouurer, ungdomsjouurer och jouurer mot sexuellt våld som varje dag arbetar mot mäns våld mot kvinnor. Sveriges Kvinnoorganisationer samlar över 50 organisationer som tillsammans representerar cirka 130 000 kvinnor och flickor. Tillsammans arbetar vi för ett jämställt samhälle fritt från våld.